

Nr. 39. Vroeger geen centrale verwarming in huis

Brr... Rillend van de kou stond ik voor het fornuis. Langzaam trok ik de handschoenen uit en gooide ze op de keukentafel. Jas en sjaal volgden dezelfde weg. Langzaam liet ik de warmte van het keukenfornuis in mijn lichaam doordringen; mijn handen wreef ik ondertussen door elkaar om de vingers te laten bijkomen. Moeder schonk een mok 'heite' chocomel in en gaf het aan mij. Slokje na slokje voelde ik de warmte ervan via mond en keel in mijn lichaam trekken. Mijn wangen begonnen rood te gloeien. Hè, hè, eindelijk voelde ik me weer normaal.

Wat was het een koude dag geweest en dikke sneeuwvlokken waren urenlang omlaag gedaald. Wat zou de gemeente de volgende dag een werk hebben met het sneeuwvrij maken van de weg! De schemering begon al vroeg. Helaas was ik aan de beurt om de 'loeëke' voor de ramen dicht te gaan maken. Daarom had ik me warm aangekleed. Vooral de koude

noordenwind blies over de kale velden recht op ons huis aan. De gevallen sneeuw was door diezelfde wind op hoge hopen geblazen en mijn laarzen zakten er helemaal in weg. Hè, hè. Het was me gelukt om de klemmen vast te maken en weer snel via de achterdeur naar binnen te gaan. De 'loeëke' zouden ook die nacht de ergste kou weer tegenhouden.

Tja, winters konden vroeger erg koud zijn en duurden langer. Herinneringen aan die koude momenten blijven lang in je geheugen zitten. Er zullen wel winters zijn geweest, die meevielen wat de temperatuur betrof, maar dat op oudjaar er 15 graden gemeten werd? ..... Ik denk het niet. Tijden veranderen.

Het enige vertrek in huis, dat verwarmd werd, was de keuken. Vader stond 's morgens eerder op en zorgde ervoor dat het vuur in het 'fernuus' weer brandde. Na het opstaan nam je de kleren mee naar de keuken om je daar te wassen uit een kom met water en je warm aan te kleden. Een van ons moest daarna de kolenkit gaan vullen op de stal of een 'eimer mèt brikette' gaan halen. Zodoende kon het vuur de hele dag blijven branden. Moeder had het ontbijt al klaar gemaakt en vervolgens was het tijd om naar school te lopen. Dik ingepakt legden we de hele weg te voet af en buurkinderen sloten zich bij ons aan. Onderweg vol pret sneeuwballen naar elkaar gooiend.

De keuken was de centrale plek in huis, waar bijna alle activiteiten plaatsvonden. Het eten werd er gekookt, samen gegeten en wij mochten er spelletjes doen.

De radio stond op een *'pléngske'* aan de muur en vooral het weerbericht was belangrijk. Zou er nog meer sneeuw komen en wanneer zou de temperatuur boven het vriespunt stijgen. Als we te druk waren, hoorde je het "sssstttt" van vader. Hij wilde niets van het weerbericht missen. Was het *'fernuus'* in de keuken de enige warmtebron in huis? Nee, in de voorkamer stond een kolenkachel, maar die was bijna altijd uit. Die *'nette'* woonkamer ging alleen open op zondag als er bezoek was.

Water haalden we uit de pomp. Gelukkig stond die wel binnen; in de achterkeuken (*'t kökske'*). Toch kon het soms zo koud zijn, dat je 's morgens geen

beweging in de hendel kreeg of met het pompen er geen water omhoogkwam. Ergens in de leiding hield een *'ieslaog'* het water tegen. Met de *'moer'* werd boven in de opening heet water geschud. Door te blijven pompen hoorde je eindelijk een soort slurpend geluid; het water kwam omhoog.

Als het bedtijd was, mocht je de pyjama in de keuken aandoen. Moeder had hem op een rekje bij het fornuis voorverwarmd. Want de *'opkamer'* waar we sliepen, was steenkoud. Het kleine *'rémke'* sloot niet al te best; de koude noordenwind blies door de kieren. Gelukkig zorgden ouders ervoor, dat het bed voorverwarmd was. Dat gebeurde door een *'kruukske'* te vullen met heet water, waar een handdoek omheen gewikkeld werd. Hij werd onder de lakens aan het voeteneind gelegd.

Dat het écht koud was 's nachts, was wel te zien aan de prachtige *'iesbloome'*, die de volgende ochtend op de ramen zaten. Prachtige sterren in allerlei vormen en maten, als een klein kunstwerkje op je raam. Warm was het niet, wel mooi. Die zien we tegenwoordig niet meer met alle dubbele beglazing en goed verwarmde huizen. Als je de tong toen tegen het raam hield, bleef hij plakken!

Mensen zochten vroeger naar allerlei manieren om toch warmte om zich heen te hebben. Problemen waren er toen. Echter veel mensen hebben het tegenwoordig ook niet makkelijk. Gezien de hoge gas- en energiekosten moeten velen het zuiniger aan doen met het verwarmen van hun huis. Lastig met onze gewenning aan *'ut gemak'* van de moderne tijd. *Tekst Arno Bos.*